

Kom verder! voor docenten

Inleiding

Vanaf 15 maart 2006 geldt een nieuw toelatingsvereiste voor het krijgen van een verblijfsvergunning regulier voor bepaalde tijd. Deze nieuwe voorwaarde houdt in dat mensen voordat ze naar Nederland komen, basiskennis moeten hebben van de Nederlandse taal en de Nederlandse samenleving. Met de invoering van dit *examen buitenland* is ook de invoering van het nieuwe vak Kennis van de Nederlandse Samenleving (KNS) een feit. In het examen buitenland wordt KNS getoetst aan de hand van een video over Nederland en een bijbehorend vragenboekje met voorbeeldvragen.

Op 19 januari 2006 presenteerde Frontoffice inburgering de brochure: *Inburgering en examen Nederland*. Hierin wordt het verplichte *inburgeringsexamen Nederland* beschreven dat medio 2006 wordt ingevoerd als vervolg op het examen buitenland.

Dit *inburgeringsexamen Nederland* kent een praktijkdeel en een centraal deel. KNS maakt op twee manieren deel uit van het centrale deel:

- het profiel burgerschap als onderdeel van het centrale digitale praktijkexamen. Het profiel burgerschap wordt gekoppeld aan beide keuzeprofielen: *OGO* of *werk*.
- het centraal examen KNS.

Positionering van KNS

Voor beide profielen geldt dat inburgeringsplichtigen hun taalleren ook moeten kunnen toepassen in allerlei alledaagse situaties die voortvloeien uit het feit dat ze burger in Nederland zijn (het profiel Burgerschap).’
(brochure Frontoffice inburgering blz. 18).

Onder de WIN van 1998 maakte het vak Maatschappij Oriëntatie onderdeel uit van het inburgeringscurriculum. In de nieuwe Wet Inburgering wordt dit Kennis van de Nederlandse Samenleving. Dit vak wordt op een nieuwe leest geschoeid. De aanzet tot deze andere invulling is afkomstig van de Commissie Franssen. In haar eindrapport in 2004 stelde de Commissie dat de inhoud van het vak diende aan te sluiten bij de burgerschapscompetenties in het reguliere onderwijs. (Franssen, blz. 35). Later adviseerde het bureau RSCG Bikker de eindtermen KNS aan te laten sluiten bij het brondocument leren en burgerschap van Cinop¹. (zie brochure Frontoffice inburgering, blz. 27). Genoemd brondocument is ontwikkeld ten behoeve van het vak maatschappijleer. Voor de verwerking van burgerschap in *Kom verder!* heb ik me dan ook uitvoerig laten informeren door de NVLM.

Voorbereiding op het inburgeringsexamen Nederland

‘Een kandidaat die zich voorbereidt op het inburgeringsexamen, kan zich de inhoud van het examenonderdeel KNS én de inhoud van het portfolio, de praktijktoetsen en de Digitale praktijktoets geïntegreerd eigen maken.’
(brochure Frontoffice inburgering blz. 28).

Op het moment dat cursisten beginnen te werken uit *Kom verder!* zullen zij reeds de nodige kennis opgedaan hebben uit NT2-methoden die als hulpmiddel dienen voor taalverwerving. *Kom verder!* heeft een ander uitgangspunt. Niet de taalverwerving van de cursist staat centraal maar zijn of haar ‘burgerschap’ en sociaal-maatschappelijk functioneren. KNS is een *mens en maatschappijvak*, hetgeen andere eisen stelt aan een methode. Natuurlijk kan *Kom verder!* daarnaast ook uitstekend dienst doen als hulpmiddel om de taalvaardigheid te verbeteren.

¹ Brondocument leren en burgerschap, Cinop 2004

Functionele context

'Het leidende idee achter het inburgeringsexamen is dat integreren gemakkelijker gaat vanuit praktijkleren en dat taalverwerving het beste slaagt in een functionele context.'
(brochure Frontoffice inburgering blz. 18).

Het concept van *Kom verder!* is erop gericht om de cruciale kennis en inzichten (CK) uit de eindtermen KNS te presenteren in een functionele context.

Het Nederlandse wetsbestel eist van iedere nieuwkomer die zich in aanvang in Nederland vestigt een verblijfspas, een burgerservicenummer, een zorgverzekering, beschikking over woonruimte en een inschrijving bij de GBA. *Kom verder!* neemt dus aan dat dergelijke zaken die met het 'beginnende verblijf' samenhangen van de cursist niet meer geregeld hoeven te worden en kiest voor contexten die typisch zijn voor het 'gevoerde' verblijf in Nederland.

Ook laat *Kom verder!* handelingen buiten beeld die elke toerist in Nederland zich binnen de kortste keren eigen maakt, zoals pinnen, een treinkaartje kopen, verkeersborden 'lezen' en afrekenen in een winkel.

Mocht zo'n handeling of kennis van een beginnersfeit inzet zijn van een KNS-examenvraag, dan zal de cursist die doorgaans uit eigen ervaring herkennen. Verder verwijs ik hiervoor naar 'gewone' NT2-methoden. Deze grijpen alle denkbare 'beginnerscontexten' doorgaans dankbaar aan als spreek-, lees-, luister-, schrijf- en gespreksvaardigheidstraining. *Kom verder!* sluit bijvoorbeeld prima aan bij de *Basiscursus* van de Delftse methode Nederlands voor buitenlanders.

Taalniveau van het inburgeringsexamen

'Voor nieuwkomers die zich vrijwillig in Nederland vestigen, is de norm van het inburgeringsexamen op A2 niveau gesteld.'
(brochure Frontoffice inburgering blz. 16).

Het streven naar eindniveau A2 zal met name richtsnoer en indicatie zijn voor de taaltrajecten. De moeilijkheidsgraad van NT2-contexten waarmee geoefend wordt, zal als vanzelfsprekend aan de oplopende niveaus zijn gekoppeld en geleidelijk worden opgevoerd.

Voor KNS geldt deze vanzelfsprekendheid niet. De moeilijkheidsgraad van burgerschap valt niet uit te drukken in elkaar opvolgende niveaus. Burgerschapsrechten, waarden en normen zijn in principe voor iedereen gelijk. Natuurlijk vereist burgerschap wél een bepaald minimumniveau van gemeenschappelijke taalbeheersing. Zou men dit minimumniveau echter in een conform het Common European Framework of References of Languages beschreven taalniveau willen uitdrukken, dan komt men beslist hoger uit dan A2 (CEF). Zo blijft er een discrepantie tussen het taalniveau A2 (CEF) dat de inburgeraar nodig heeft om te slagen voor het inburgeringsexamen en het taalniveau dat daadwerkelijk nodig is om als burger te functioneren.

'Voor oudkomers is de norm voor de mondelinge vaardigheid eveneens op A2 bepaald, maar voor schriftelijke vaardigheden wordt het lagere A1 niveau bepaald.'
(brochure Frontoffice inburgering blz. 17).

Kom verder! presenteert een groot deel van het KNS-curriculum in de vorm van gesprekken. Deze zijn op de bijgeleverde cd's te beluisteren. De luisterteksten zijn een handige didactische handreiking om de leerstof toegankelijk te maken voor oudkomers die voor wat betreft hun schriftelijke vaardigheden te ver van het A2-niveau verwijderd zijn om zich de KNS examenstof in schriftelijke vorm eigen te maken.

Opzet van de methode

De toets KNS meet vooral of iemand kennis kan toepassen (brochure Frontoffice inburgering blz. 27).

De verschillende facetten van burgerschap die in de eindtermen KNS aan de orde komen zijn gegroepeerd rond acht domeinen.

- *werk en inkomen*
- *omgangsvormen, waarden en normen*
- *wonen*
- *gezondheid en gezondheidszorg*
- *geschiedenis en geografie*
- *instanties*
- *staatsinrichting en rechtstaat*
- *onderwijs en opvoeding*

(brochure Frontoffice inburgering blz. 27).

Deze domeinen komen in de teksten van *Kom verder!* door elkaar heen aan bod (zie p. 8 en verder van deze handleiding). De eindtermen zijn verwerkt in direct weergegeven gesprekken tussen terugkerende personen en in gefingeerde poststukken. Deze teksten zijn geïnspireerd op alledaagse situaties.

De methode kent geen stapsgewijze opbouw in moeilijkheid. Alle lessen zijn direct op examenniveau.

Laagopgeleide cursisten zullen daardoor (sommige) teksten als moeilijk ervaren, zeker in het begin.

Behalve via begrijpend lezen kan begripsvorming van de behandelde onderwerpen ook langs andere paden bereikt worden. Die verschillende manieren kunnen elkaars effect versterken.

Om die reden heb ik gekozen voor een concept dat verschillende verhaalpersonen over het voetlicht brengt. Het nodigt de cursist uit om zich in deze figuren en hun onderlinge relaties in te leven en zich te verplaatsen in de gepresenteerde situaties.

Acteurs die speciaal voor de rollen zijn uitgezocht kleuren de personages in met herkenbare stemmen en gezichten. Bij de cursist zal dit gevoelens van sympathie, antipathie en herkenning opwekken. Deze empathie zal het werken met *Kom verder!* plezierig maken en de contexten herkenbaarder, persoonlijker en functioneler maken. Met name voor minder tekstueel ingestelde cursisten zal het gekozen concept de drempel verlagen om toegang te krijgen tot de stof.

Indeling van de methode

a de lessen

Binnen het concept van dialogen en poststukken zijn de lessen volgens een vast patroon opgebouwd.

eerste dialoog

Dialogen tussen Monica, haar man, de dochter van haar man, haar buurvrouw en haar vriendin.

De behandelde onderwerpen liggen vooral op het gebied van werk en inkomen, omgangsvormen, waarden en normen, wonen, gezondheid en gezondheidszorg.

Bij de inkleuring van de verhaalfiguren heb ik niet willen proberen om een beeld van ‘de Nederlander’ te construeren om de eenvoudige reden dat de gemiddelde Nederlander niet bestaat.

De verhaalfiguren in *Kom verder!* doen uitspraken die persoonlijk gekleurd zijn. Zij overschrijden soms de grens van wat in brede kring als politiek correct ervaren wordt. Ik wil daarmee de methode beslist geen provocatief karakter geven. Wel denk ik dat een KNS-les pas tot leven kan komen als cursisten zich door prikkelende uitspraken geroepen voelen om standpunten te delen of zich ertegen te verzetten. Verder stelt het voor het examenprogramma verantwoordelijke ministerie van Justitie zich op het standpunt dat nieuwkomers zich weerbaar dienen weten op te stellen tegenover de Nederlandse directheid en dat ze leren te handelen als zij met discriminatie worden geconfronteerd.

op het schoolplein

Gesprekjes op het schoolplein tussen meerdere ouders. De nadruk ligt op het patroon van vrije gesprekjes tussen personen die elkaar regelmatig tegenkomen. Misschien zal de manier waarop deze gesprekken gevoerd worden herkenning oproepen bij de cursist. Herkenning van Nederlandse omgangsvormen en de toon waarop Nederlanders hun eigen visie op normen en waarden vertolken. Ongetwijfeld zal de cursist de 'typisch Nederlandse' elementen van de gesprekjes aan 'universele elementen' koppelen: lust om te roddelen; de neiging om in gezamenlijk verband een kleinigheid steeds verder op te blazen; elkaar aftroeven met kennis, informatie en grapjes; elkaar treffen op zwakheden, drammerigheid enzovoort zijn van overal en altijd.

De informatieve waarde die uit de inhoud van de gesprekken valt te halen verschilt van les tot les. In lessen met moeilijkere openingsdialogen en zwaardere gesprekken tussen Monica en haar schoonvader heb ik het schoolpleingsprek eenvoudig gehouden.

post (telefoon)

Poststukken die iedereen op elk moment in de brievenbus kan krijgen en zakelijke telefoontjes. In deze rubriek staat de relatie tussen individu en instanties centraal. Zoals ik eerder aangaf, richt *Kom verder!* zich op het gevorderde verblijf in Nederland. In de fase van verblijf waarin de cursisten verkeren die met de methode werken, zijn zij al klant bij banken, verzekeringsmaatschappijen en energieleveranciers. Hun gegevens komen al voor in de databestanden van een groot aantal instellingen die hen met uiteenlopende boodschappen benaderen. De teksten in *Kom verder!* beogen dus niet het aangaan van relaties met diverse instellingen maar het verdere verloop ervan.

De aangeboden selectie poststukken zijn gefingeerde herschrijvingen van authentiek materiaal. Zij helpen de cursist om overzicht te krijgen en zich een beeld te vormen van de instanties die voor hem of haar van belang zijn. Enerzijds gaat dit om overheidsinstanties. Anderzijds is in deze rubriek veel plaats ingeruimd voor het 'maatschappelijk middenveld' dat in de Nederlandse samenleving zo'n centrale plaats inneemt. Het is belangrijk om de cursisten inzicht te geven in de werkwijze van private instellingen met uitvoerende taken die zij op grond van hun ervaring in het land van herkomst als typische overheidstaken zien.

In een workshop 'taalverwerving en leerconcepten' bij de presentatie van de brochure inburgering en examen in Nederland op 19 januari 2006 benadrukte Simon Verhallen (ITTA) het belang van 'niet-tekstuele poststrategieën' die voorafgaan aan het lezen van de inhoud van dergelijke post. Kleur, afmeting en opdruk van enveloppen, logo's en briefhoofden enzovoort zetten de geadresseerde 'op het goede been' om op een bepaalde manier notitie te nemen van een poststuk. De vormgeving van *Kom verder!* heeft tot doel om naast de inhoud van de poststukken ook zulke onderscheidende elementen te tonen.

even langs schoonvader

Dialogen tussen Monica en haar schoonvader. Deze teksten bieden verdieping in en achtergronden bij geschiedenis en geografie, staatsinrichting en rechtstaat van Nederland. Zij belichten de huidige omgangsvormen, waarden en normen vanuit het perspectief van de traditie. Deze teksten zijn meestal wat langer en moeilijker dan de andere onderdelen van het hoofdstuk. Zij bevatten naar verhouding veel informatie en vragen wat langere adem om alles te begrijpen. Het is raadzaam om ervoor te waken niet onevenredig veel tijd aan allerlei uitleg te besteden wanneer volledig begrip van de dialoog voor sommige cursisten erg hoog gegrepen is. Het volgende hoofdstuk wacht en begint weer met frisse moed aan iets nieuws. Handig van het concept van *Kom verder!* is dat alle tachtig stukjes geheel op zichzelf staan en begrepen kunnen worden los van kennis uit het voorafgaande.

b ondersteuning

Over het concept van de lessen heen wordt een aantal algemene hulpmiddelen aangereikt.

zoekwijzer

De zoekwijzer is een beknopte handleiding voor de cursist voor het beantwoorden van de vragen. De hierin voorgestelde aanpak is ontleend aan Big 6, een door Mike Eisenberg en Bob Berkowits opgezette gezaghebbende strategie op het gebied van informatievaardigheden (zie www.big6.com).

proeftoetsen

Elke serie van vijf lessen wordt afgesloten met een toets met meerkeuzevragen. De toetsen bundelen de cruciale kennis en inzichten die in de vijf voorafgaande hoofdstukken aan de orde zijn geweest. Zij stellen docent en cursist in staat om te beoordelen welke informatie voldoende begrepen en verwerkt is en welke punten nog extra aandacht verdienen. De inhoud van de vragen en de meerkeuzeopzet met drie items geven de cursist alvast een idee wat het centraal examen KNS inhoudt. Met dien verstande dat het echte examen steunt op multimediatechniek met filmpjes en geluid en niet, zoals hier, in schriftelijke vorm wordt aangeboden.

woordenlijst, kennisboxen en lijst met begrippen

Kom verder! veronderstelt minimaal taalniveau A1 (CEF). De vertaalde woorden op de losse lijst zijn van belang voor de uitbreiding van de basiswoordenschat van A1 (CEF) naar A2 (CEF). Het gaat daarbij om zuiver idiomatische begrippen, hetzij in hun algemene betekenis hetzij in hun specifieke betekenis binnen de gebruikte context. Voor de vertalingen is gekozen voor het Engels, het Turks en het standaard Arabisch.

Het begrijpen van de teksten veronderstelt echter ook andere niveaus van woordbegrip dan de idiomatische. In de omkaderde kennisboxen die naast alle teksten voorkomen, zijn daarom belangrijke begrippen uit de tekst uitgelicht en in het Nederlands verklaard in hun maatschappelijke (KNS) context. Vervolgens zijn deze kennisboxen als geheel in het Engels, het Turks en het Arabisch vertaald en als zodanig opgenomen op de losse lijst.

De verklarende woordenlijst achter in het boek is speciaal toegesneden op KNS. Hierin worden alle begrippen verklaard die buiten het bestek van de basiswoordenschat A2 (CEF) vallen maar wel van belang zijn voor goed tekstbegrip. De verklaringen zijn deels idiomatisch, deels benaderingen met een maatschappelijke (KNS) context. De lijst is samengesteld door een van de redacteurs van het *Van Dale Pocketwoordenboek Nederlands als tweede taal*, Heidi Aalbrecht.

Didactische aanwijzingen

'De aanbieder kan de inburgeringsplichtigen met behulp van het assessment goed voorbereiden op het centrale deel van het inburgeringsexamen.'
(brochure *Frontoffice inburgering* blz. 26).

Met *Kom verder!* heb ik enerzijds geprobeerd een vorm te vinden waarmee ik zoveel mogelijk samenhang kon scheppen binnen de acht domeinen die KNS telt. Anderzijds wilde ik op zo gevarieerd mogelijke wijze toegangspoortjes tot de (examen)stof creëren. Het resultaat is een diversiteit aan onderdelen die ik hierboven nader beschreven heb: een zoekwijzer, afgebakende op zich zelf staande dialogen, illustraties, kennisboxen (met vertalingen), drie duidelijk omschreven typen vragen, meerkeuze oefentoetsen, een ten dienste van NT2 samengestelde woordenlijst met vertalingen, een lijst met kernbegrippen KNS.

Onderdelen die organisch met elkaar samenhangen.

Het is aan de gebruiker zelf hoe hij of zij de lessen vorm geeft. Breed opgezette en dwingend voorgeschreven didactische handleidingen bij methoden, vaak nog dikker dan de methode zelf, hebben mij in het verleden als docent vaak het vervelende gevoel gegeven dat ik met mijn eigen aanpak buiten het

boekje ging. Lessuggesties die mij klakkeloos dirigeerden om eigen materiaal in te zetten, gaven mij het gevoel dat ik tekort schoot als ik daar niet onmiddellijk gehoor aan gaf.

Opgavten als: 'verzamel folders over ...' zult u bij *Kom verder!* dan ook niet meer aantreffen.

Aansporingen tot dergelijke ijver leiden maar al te vaak af van het werkelijke inzicht. Mijn standpunt is dat een methodeschrijver met vakmanschap de relevante inzichten van zijn vak in zijn methode weet te verwerken.

Verder ben ik van mening dat u van een docentenhandleiding volledigheid mag verwachten als het gaat om het verstrekken van de antwoorden op vragen die in het cursistenboek gesteld worden. En waar geen pasklaar antwoord mogelijk is, geeft de docentenhandleiding voorhanden zijnde informatie die kan bijdragen tot een bevredigend antwoord.

Opzoekwerk dat ik in één keer voor alle docenten tegelijk kan doen, wil ik u uit handen nemen.

Zinvoller is het, indien u via de mail tips voor andere docenten doorgeeft of zaken die ik misschien over het hoofd gezien heb (nt2@uitgeverijboom.nl).

indeling en fasering van de lesstof

In programma's Kennis van de Nederlandse Samenleving zal gewerkt worden aan de ontwikkeling van burgerschapscompetenties, dat wil zeggen, de ontwikkeling van attitudes, van kritisch vermogen, juiste keuzes kunnen maken, ontwikkeling van verantwoordelijkheid en betrokkenheid en dergelijke.

(Franssen, blz. 35)

Uit de aard van het vak leent Kennis van de Nederlandse Samenleving zich niet goed voor (uitsluitend) individueel werken. Ontwikkelen van je burgerschapscompetenties betekent werken aan vaardigheden die in directe relatie staan tot anderen: opvattingen en meningen leren verwoorden; opvattingen en meningen van anderen leren integreren in je eigen denk- en gedragspatronen.

Een belangrijke functie van lessen Kennis van de Nederlandse Samenleving, zo niet de belangrijkste, is mijns inziens dan ook het creëren van een platform voor uitwisseling van ervaringen, opvattingen en meningen door cursisten. De docent draagt zorg voor schakering van de onderwerpen en bewaakt de tijd die hij of zij te besteden heeft aan de diverse onderdelen.

Kom verder! biedt een afgewogen schakering van onderwerpen op basis van de voorgeschreven domeinen van het vak. Uit het oogpunt van de verhaallijnen die in de hoofdstukken verweven zijn, is het logisch om het boek integraal door te nemen. Wat de inhoud betreft, is er echter geen enkel bezwaar om van die volgorde af te wijken, bijvoorbeeld wanneer een onderdeel uit een van de latere lessen actueel is.

Uit het evaluatie-onderzoek eindtermen Maatschappij Oriëntatie is gebleken dat laagopgeleiden in het huidige inburgeringsstelsel tussen de 10 en 100 uur onderwijs op dit terrein krijgen; midden en hoogopgeleiden gemiddeld tussen 50 en 100 uur. De Commissie schat in, dat het beperkte examenprogramma dat zij voorstelt zal corresponderen met deze uren-aantallen.

(Franssen, blz. 37)

Het is niet mogelijk om in algemene zin en toch enigszins concreet aan te geven welke tijdsinvestering de behandeling van *Kom verder!* vraagt. Elke docent zal zijn of haar eigen lesplan hebben met een verschillend aantal beschikbare uren. Het is praktisch om die beschikbare uren door 20 te delen en zoveel tijd aan elke hoofdstuk afzonderlijk te besteden. Dus wie 80 contacturen voor KNS tot zijn of haar beschikking heeft, besteedt aan elk hoofdstuk 4 contacturen. Wie minder ruim is toebedeeld kan een programma opstellen waarin de cursisten het nodige voorwerk thuis doen: de teksten lezen en/of beluisteren; de kennisboxen en de moeilijke woorden (met behulp van de vertaling en verklarende woordenlijst) proberen te begrijpen. Bij voorkeur worden de klassikale uren gereserveerd voor echte interactie en het bespreken van de vragen en de proeftoetsen.

Vanwege de korte tekstjes is *Kom verder!* een methode die het best tot zijn recht komt in lessen waar lekker de vaart in zit. Mocht de docent merken dat de vaart eruit raakt dan is het beter om af en toe stukjes in de klas over te slaan of de allermoeilijkste onderwerpen wat minder grondig te bespreken (en die verder aan de zelfwerkzaamheid van cursisten over te laten). Het is zonde wanneer aan het einde van de cursus door tijdgebrek een of meerdere lessen in hun geheel niet behandeld worden.

En voor u met de lessen begint, hoop ik dat u en uw cursisten net zoveel plezier aan het lezen en beluisteren van de teksten beleven als ik aan het schrijven ervan.

Ad Bakker
maart 2006

Aangehaalde literatuur

Franssen: Adviescommissie Normering Inburgeringseisen, *Normering Inburgeringsexamen, advies over het niveau van het inburgeringsexamen in Nederland*, Den Haag, juni 2004

Brochure Frontoffice inburgering: Frontoffice inburgering, *Inburgering en examen Nederland*, Breda, 19 januari 2006

Domeinen Kom verder!

De nieuwe eindtermen KNS zijn nog niet beschikbaar. Het laatste nieuws hierover kunt u vinden op de website www.inburgering.net. De nieuwe eindtermen zullen naar alle waarschijnlijkheid gedefinieerd worden in drie categorieën:

- kritieke situaties of cruciale praktijksituaties
- cruciale kennis en inzichten
- normen voor succesvol gedrag

Zodra zij definitief en openbaar zijn, krijgt u van ons in de papieren versie van deze docentenhandleiding een gedetailleerd overzicht waarin de vereiste kennis en inzichten gerelateerd worden aan de afzonderlijke doelstellingen per tekst. Deze handleiding (met het ISBN 9085062721, velen van u hebben die reeds besteld) zal daarnaast een extra proefexamen bevatten en de antwoorden op alle vragen (die kunt u vooralsnog op de website vinden; als de methode op scholen zal worden ingevoerd, halen we de antwoorden daar weg).

Inmiddels is wél bekend dat de eindtermen acht domeinen gaan bevatten, te weten:

- werk en inkomen (W&I)
- omgangsvormen, waarden en normen (OWN)
- wonen (W)
- gezondheid en gezondheidszorg (G&G)
- geschiedenis en geografie (H&G)
- instanties (I)
- staatsinrichting en rechtstaat (SR)
- onderwijs en opvoeding (O&O)

In het volgende overzicht zijn de doelstellingen van elke tekst afzonderlijk uitgelicht en gerelateerd aan de domeinen die desbetreffende doelstelling bestrijkt. Op deze manier is getracht een compromis te bereiken tussen de oude Maatschappij Oriëntatie en de nieuwe KNS eisen in relatie tot de inhoud. De Maatschappij Oriëntatie eindtermen waren namelijk op een systeem van domeinen gebaseerd (verblijfsrechtelijke positie; werk en inkomen; sociale zekerheid; wonen; gezondheid; verkeer en vervoer; onderwijs, gezondheidszorg; verzekeringen; kiesrecht; vrije tijd; kinderen en belastingen). Wellicht biedt het overzicht u enige houvast voor de overgangssituatie van het oude naar het nieuwe stelsel.

Les 1 Begin van het nieuwe schooljaar

Rijbewijs

- Weten welke soorten rijbewijzen er bestaan (OWN) (I)
- Weten dat het rijexamen uit een theorie en een praktijkgedeelte bestaat (OWN) (I)
- Gebruiken rond verjaardagen kennen (W&I) (OWN) (O&O)

Ouderbijdrage

- Weten dat basisscholen subsidie voor leermiddelen krijgen (HG) (I) (S&R) (O&O)
- Weten dat de basisschool een vrijwillige ouderbijdrage vraagt (OWN) (I) (O&O)
- Weten dat ouders overblijven apart moeten betalen (OWN) (I) (O&O)
- Weten dat je in het voortgezet onderwijs zelf je lesboeken moet betalen (OWN) (I) (O&O)

Achternaam

- Weten dat gehuwde vrouw haar eigen achternaam of die van haar man gebruikt (OWN) (I)
- Kan voor eigen standpunt opkomen (OWN) (H&G) (I) (O&O)

Europese Unie

- Weet om te gaan met de relatie partner en familie in eigen land (OWN) (H&G)
- Weten wat de Europese Unie is (H&G) (I) (S&R)
- Weten in welke landen de euro het wettig betaalmiddel is (H&G)

Les 2 Augustus

De pil

- Weten dat de huisarts een recept (bijvoorbeeld 'de pil') uitschrijft als je medicijnen nodig hebt (OWN) (G&G) (H&G) (O&O)
- Weten dat de apotheek jou alleen medicijnen verstrekt als je een recept geeft (G&G) (I)
- Weten dat medicijnen doorgaans door de zorgverzekering vergoed worden maar de pil vaak alleen tot 21 jaar (G&G) (I)
- Weten wat een soa-test inhoudt (OWN) (G&G) (O&O)

Scheiden

- Weten dat echtscheidingen in Nederland door de rechter worden uitgesproken (OWN) (I) (S&R)
- Weten dat de rechter zich niet mengt in de vraag waarom twee mensen willen scheiden (duurzame ontwrichting) (OWN) (I) (S&R)
- Weten dat de rechter geen schuldige aanwijst bij een echtscheiding (OWN) (I) (S&R)
- Weten dat je bij een scheiding regelingen moet treffen over de opvoeding van de kinderen (alimentatie en omgangsregeling) (OWN) (I) (S&R)

Machtiging

- Weten wat een machtiging tot automatische afschrijving van je rekening inhoudt (W&I) (OWN)
- Weten wat de ANWB de belangenorganisatie voor automobilisten is (I)

Politie en brandweer

- Weten dat politie en brandweer bevoegdheden hebben om veiligheid en openbare orde te handhaven (OWN) (I) (S&R)
- De hoofdregels kennen van de identificatieplicht (OWN) (I) (S&R)
- Het alarmnummer 1-1-2 kennen (OWN) (I) (S&R)
- Weten dat verzekeringsfraude een strafbaar feit is (W) (I) (S&R)

Les 3 September

Problemen op het werk

- Weten dat werkende mensen recht hebben op een rookvrije werkplek (W&I) (OWN) (G&G)
- Weten hoe het minimumloon geregeld is (W&I)
- Weten dat het UWV de uitkerende instantie voor de WW is (W&I) (I)
- Weten dat de gemeentelijke sociale dienst de uitkerende instantie voor de bijstand is (W&I) (I)
- Weten dat je voor een WW-uitkering eerst enige tijd gewerkt moet hebben (W&I) (OWN)
- weten dat je geen WW-uitkering krijgt nadat je zelf ontslag hebt genomen (W&I) (I)
- Weten welke de voorwaarden zijn om een bijstandsuitkering te krijgen (W&I) (OWN) (I)
- Weten dat WW en bijstand tijdelijke vangnetten zijn voor inkomensverlies (W&I) (OWN) (I)
- Weten dat arbo-regels veiligheid en gezondheid van werkenden moeten garanderen (W&I) (I) (G&G)
- Weten wat de taak is van een bedrijfsarts (W&I) (G&G) (I)
- Weten dat de Arbeidsinspectie klachten over arbeidsomstandigheden ontvangt (W&I) (I) (S&R)
- Weten dat werknemers lid kunnen worden van een vakbond (W&I) (OWN) (I)
- Weten wat vakbonden doen (W&I) (H&G) (I)

Bibliotheek

- Weten welke activiteiten bibliotheken op hun programma hebben (OWN) (I) (O&O)
- Weten welke regels bibliotheken hanteren omtrent het uitlenen van boeken (OWN) (I) (O&O)

Inboedelverzekering

- Weten wat een inboedelverzekering is (W&I) (OWN) (W) (I)
- Weten wat een opstalverzekering is (W&I) (OWN) (W) (I)
- Weten wat een polis is (W&I) (OWN) (I)
- Weten wat verzekerde waarde is (W&I) (OWN) (I)
- Weten wat onderverzekering is (W&I) (OWN) (I)

Kolonien

- Weten wat in het verleden de belangrijkste overzeese gebiedsdelen waren (OWN) (H&G) (S&R)
- Weten wat nu nog de overzeese gebiedsdelen zijn (OWN) (H&G) (S&R)
- Weten dat het kolonialisme na de oorlog is verdwenen (OWN) (H&G) (S&R)

Les 4 Prinsjesdag

Eigen stijl

- Weten dat er ongeschreven kledingvoorschriften bestaan (W&I) (OWN) (O&O)
- Weten dat je uitdrukking aan je persoonlijkheid geeft door je manier van kleden (OWN) (O&O)
- Weten dat anderen je als persoon beoordelen door je manier van kleden (W&I) (OWN) (I) (O&O)

Goede doelen

- Weten dat geld geven aan goede doelen een uitgebreide traditie heeft in Nederland (OWN) (H&G) (I) (O&O)
- Weten van welke aard breed gedragen goede doelen zijn (OWN) (G&G) (H&G) (I) (O&O)

Aangetekende post

- Weten wat aantekenen van post inhoudt (OWN) (I)
- Weten welke post in het normale maatschappelijk verkeer aangetekend verzonden wordt (W&I) (OWN) (W) (I) (S&R)

Prinsjesdag

- Weten dat prinsjesdag de opening van het parlementair jaar is (W&I) (OWN) (H&G) (I) (S&R)
- Weten wat de regering is (H&G) (I) (S&R)
- Weten wat het Kabinet is (OWN) (H&G) (S&R)
- Weten wat de Tweede Kamer is (OWN) (H&G) (S&R)
- Weten wat de Eerste Kamer is (OWN) (H&G) (S&R)
- Weten wat de coalitie is (OWN) (H&G) (S&R)
- Weten wat de oppositie is (OWN) (H&G) (S&R)
- Weten wat de Provinciale Staten zijn (H&G) (I) (S&R)

Les 5 Herfst

Consultatiebureau

- Weten dat er een wettelijk vaccinatieprogramma bestaat (OWN) (G&G) (I) (O&O)
- Weten wat de taken van het consultatiebureau zijn (OWN) (G&G) (I) (O&O)
- Weten dat je met gedrags- en leerproblemen bij het consultatiebureau terecht kunt (OWN) (G&G) (I) (O&O)

Sirene

- Weten wat de functie van de alarmsirene is (OWN) (W) (G&G) (I) (S&R)
- Weten dat de sirenes maandelijks getest worden (OWN) (I) (S&R)
- Weten welke gevaren (rampen) de bevolking bedreigen (OWN) (G&G) (H&G) (I) (S&R)

Meterstanden

- Weten dat de meterstanden van gas, water en elektriciteit in beginsel door een functionaris van de energieleverancier worden opgenomen (OWN) (W) (I)

- De meterstanden van gas, water en elektriciteit zelf kunnen lezen, opschrijven en doorgeven wanneer de energieleverancier daarom verzoekt (OWN) (W) (I)
- Weten dat energieleveranciers leveringscontracten afsluiten met de huisbewoner (dus ook de huurder) (OWN) (W) (I)

Generatieconflict

- Weten dat Nederland na 1945 een periode van wederopbouw heeft doorgemaakt (OWN) (H&G) (S&R)
- Weten dat Nederland voor de wederopbouw financiële steun van de VS heeft gekregen (W&I) (OWN) (H&G) (S&R)
- Weten dat de jeugd van de jaren zestig/zeventig maatschappelijke veranderingen teweeg gebracht heeft (W&I) (OWN) (W) (H&G) (I) (S&R) (O&O)
- Weten dat de maatschappelijke positie van vrouwen in vijftig jaar tijd sterk veranderd is (W&I) (OWN) (W) (G&G) (H&G) (I) (S&R) (O&O)

Les 6 Oktober

Het leger

- Weten dat de dienstplicht in Nederland is afgeschaft (opgeschort) (OWN) (H&G) (I) (H&G)
- Weten dat het Nederlandse leger onderdeel uitmaakt van internationale vredesmissies (OWN) (H&G) (I) (S&R)
- Weten wat de organisatie Verenigde Naties inhoudt (H&G) (I) (S&R)
- Weten dat je de Nederlandse nationaliteit moet hebben om militair te worden (W&I) (OWN) (H&G) (I) (S&R)

Geld terug?

- Weten onder welke voorwaarde je een product kunt ruilen (OWN) (I)
- Weten dat je recht op geld terug hebt als iemand je een ondeugdelijk product verkocht heeft (OWN) (I) (S&R)
- Weten dat de Consumentenbond de belangen van de particuliere consument behartigt (OWN) (I) (S&R)

Gescheiden afval

- Weten in welke categorieën gescheiden afval is onderverdeeld (OWN) (W)
- Weten op hoe je gescheiden afval behoort aan te bieden (OWN) (W)

AOW

- Weten dat iedereen vanaf vijftenzestig jaar recht heeft op AOW (W&I) (OWN) (I) (S&R)
- Weten dat je minder AOW krijgt als je een deel van je leven buiten Nederland gewoond hebt (W&I) (OWN) (H&G) (I) (S&R)
- Weten dat werkende mensen AOW premie betalen (W&I) (OWN) (H&G) (S&R)
- Weten dat er in de nabije toekomst veel vijftenzestigplussers bij zullen komen (W&I) (OWN) (G&G) (H&G)
- Weten dat de SVB de uitkerende instantie voor AOW en kinderbijslag is (W&I) (I)
- Weten dat bejaarden in Nederland doorgaans niet bij hun kinderen in huis wonen (OWN) (W) (G&G) (I)

Les 7 Begin november

De notaris

- Weten dat iedereen tot zijn dertigste een studiebeurs kan aanvragen (W&I) (OWN) (I) (O&O)
- Weten dat studiebeurzen gedeeltelijk terugbetaald moeten worden (W&I) (OWN) (O&O)
- Weten dat ouders geacht worden bij te dragen aan de studiekosten van hun kinderen (W&I) (OWN) (O&O)
- Weten dat Informatie Beheergroep Groningen studiebeurzen verstrekt (W&I) (I) (O&O)
- Het verschil weten tussen trouwen in gemeenschap van goederen en op huwelijkse voorwaarden (W&I) (OWN) (H&G) (S&R)
- Weten wat een notaris is (OWN) (W) (I) (S&R)
- Weten dat je een notaris nodig hebt voor het opmaken van huwelijkse voorwaarden, testament en koopakte voor onroerend goed (W&I) (OWN) (W) (I) (S&R)

Plannen van de gemeente

- Weten hoe de Gemeente de invulling van bestemmingsplannen bekend maakt (OWN) (W) (I) (S&R)
- Weten hoe je bezwaren kenbaar kunt maken tegen plannen van de gemeente (OWN) (W) (I) (S&R)

Ongevraagd telefoontje

- Ongewenste/onpersoonlijke telefoontjes kunnen onderscheiden (OWN) (I)
- Ongewenste/onpersoonlijke telefoontjes kunnen afhandelen (OWN) (I)

Hoog water

- Weten dat Zeeland in het verleden getroffen is door een zware overstroming (OWN) (H&G)
- Weten dat de Deltawerken bedoeld zijn om overstromingen tegen te gaan (OWN) (H&G) (I) (S&R)
- Weten dat de strijd tegen het water in Nederland nog steeds doorgaat (W) (H&G) (I) (S&R)

Les 8 Eind november

Spreekuur bij de huisarts

- Weten dat een Nederlandse huisarts verband legt tussen lichamelijke klachten en psychisch welbevinden (OWN) (H&G) (I)
- Weten dat een Nederlandse huisarts behoedzaam is met het voorschrijven van medicijnen (OWN) (G&G) (I)
- Weten dat werkgevers contact moeten onderhouden met zieke werknemers (W&I) (OWN) (G&G) (I)
- Weten dat werkgevers hun zieke werknemers twee jaar moeten doorbetalen (W&I) (OWN) (G&G) (I)
- Weten dat je na meer dan twee jaar ziekte in de WIA terecht komt (W&I) (G&G) (I)

Vergunning

- Weten wat een vergunning is (OWN) (W) (I) (S&R)
- Weten voor welke activiteiten je een vergunning nodig hebt (OWN) (W) (I) (S&R)

Gerechtelijke incasso (boete)

- Weten dat de verkeerspolitie boetes oplegt voor verkeersovertredingen (OWN) (I) (S&R)
- De hoofdlijnen kennen voor wat betreft bepalingen maximum snelheden (OWN) (S&R)
- Weten dat snelheidsovertredingen meestal administratief worden afgehandeld (flitsen + acceptgiro) (OWN) (I) (S&R)
- Weten dat het dwangmiddel gerechtelijke incasso bestaat (W&I) (OWN) (I) (S&R)

Minister afgetreden

- Weten dat ministers politiek verantwoordelijk zijn voor wat er op hun ministerie gebeurt (OWN) (H&G) (I) (S&R)
- Weten dat de Tweede Kamer het vertrouwen in een minister kan opzeggen (OWN) (H&G) (I) (S&R)
- Weten dat de koningin ministers benoemt en ontslaat (OWN) (H&G) (I) (S&R)
- De namen van de belangrijkste politieke partijen kennen (OWN) (H&G) (I) (S&R)

Les 9 December

Achterstandswijk

- Weten dat tweeverdieners met kinderen vaak de stad ontvluchten (W&I) (OWN) (W) (H&G) (O&O)
- Weten dat het voor mensen met een hoog inkomen een huis kopen gunstig is (belastingvoordeel) (W&I) (OWN) (W)
- Een mening kunnen vormen over het al dan niet bestaan van achterstandswijken (W&I) (OWN) (W) (G&G) (H&G) (I) (O&O)
- Een mening kunnen vormen over het al dan niet bestaan van zwarte scholen (OWN) (W) (G&G) (O&O)
- Weten dat het beter is als kinderen niet tijdens het schooljaar van school veranderen (OWN) (W) (I) (O&O)

Kinderen en televisie

- Een mening kunnen vormen over kinderen en televisie kijken (OWN) (G&G) (O&O)
- Weten wat de kijkwijzer is (OWN) (G&G) (O&O)
- Weten dat er een verband bestaat tussen overgewicht van kinderen en televisiekijkgedrag (OWN) (G&G) (O&O)

Geld voor medisch onderzoek

- Weten dat er in Nederland veel organisaties zijn die behandeling en onderzoek van een bepaalde ziekte tot hun doelstelling hebben (OWN) (G&G) (H&G) (I)
- Weten hoe je orgaandonor wordt (OWN) (G&G) (I) (S&R)
- Kunnen beslissen of je orgaandonor wilt worden (OWN) (G&G) (O&O)

Zuiderzeewerken

- Weten waar de Afsluitdijk ligt (H&G)
- Weten dat het IJsselmeer vroeger (Zuider)zee was (H&G)
- Weten dat Flevoland nog niet zo lang geleden is drooggelegd (H&G) (S&R)

Les 10 Winter

Omroep

- Het verschil tussen publieke zenders en commerciële radio- en televisiezenders kennen (OWN) (H&G) (I) (S&R) (O&O)
- Weten wat een omroep is (OWN) (H&G) (I) (S&R)
- Weten dat je door abonnee te worden op een omroepgids, lid van die omroep bent (OWN) (H&G) (I) (S&R)
- Een aantal omroepen kennen (OWN) (I)

Hobby's

- Kunnen aangeven wat je hobby's zijn (OWN) (O&O)
- Kunnen aangeven waarom je voor je hobby('s) hebt gekozen (OWN) (O&O)
- Een mening kunnen vormen over het houden van huisdieren (OWN) (G&G) (O&O)

Strafport

- Weten dat de ontvanger voor onvoldoende gefrankeerde post strafport moet betalen (OWN) (I)
- Weten dat je onvoldoende gefrankeerde post ook ongeopend kunt retourneren (OWN) (I)

Poldermodel

- Weten wat een polder is (OWN) (H&G) (I) (S&R)
- Een aantal polders kunnen benoemen (H&G)
- Weten dat veelvuldig onderhandelen ook wel wordt aangeduid als 'poldermodel' (OWN) (H&G) (I) (S&R)
- Weten dat het poldermodel aan de basis ligt van de Nederlandse democratie (OWN) (H&G) (I) (S&R)
- Weten dat werkgeversorganisaties en vakbonden op gezette tijden onderhandelen (W&I) (OWN) (I) (S&R)

Les 11 Nieuwjaar

De krant

- Via radio, teletekst en internet bij het nieuws kunnen komen (OWN)
- Weten dat er landelijke en regionale kranten zijn (OWN)
- Voordeel kunnen halen uit de verschillende functies van kranten (OWN)
- Kunnen besluiten om een (proef)abbonnement op een krant te nemen (OWN)

Auto of openbaar vervoer

- Voor- en nadelen kennen van openbaar interlokaal vervoer (W&I) (OWN) (H&G)
- Voor- en nadelen kennen van gebruik van auto bij interlokaal vervoer (W&I) (OWN) (H&G)
- Afweging kunnen maken tussen gebruik van openbaar vervoer en eigen vervoer (W&I) (OWN) (H&G)
- Verkeersinformatie op de radio kunnen afluisteren (W&I) (OWN) (H&G)

Krakers

- Weten wat de motieven zijn van waaruit de kraakbeweging handelt (OWN) (W) (H&G) (I)
- Zich een mening kunnen vormen ten aanzien van de tegenwoordige problemen rond 'volkshuisvesting' (W&I) (OWN) (W) (H&G) (I) (S&R)
- Weten dat de Leegstandwet verbiedt om huizen langer dan een jaar leeg te laten staan (OWN) (W) (H&G) (I) (S&R)
- Weten wie stemgerechtigd zijn bij Gemeenteraadsverkiezingen ((OWN) (H&G) (I) (S&R)

Elfstedentocht

- Weten dat Nederland een schaatstraditie heeft (OWN)
- Weten dat er in de meeste grote steden kunstijsbanen zijn (OWN) (H&G) (O&O)

Les 12 Januari

Vakantie opnemen

- Weten dat werknemers recht hebben op doorbetaalde vakantie (W&I) (OWN) (I)
- Weten wat de officiële feestdagen zijn voor werkenden (W&I) (OWN)
- Op het werk kunnen overleggen over het opnemen van vakantiedagen (W&I) (OWN)
- Weten dat arbeidsovereenkomsten voor een groot deel steunen op CAO's (W&I) (OWN) (I) (S&R)

Attracties voor kinderen

- Weten dat basisscholen af en toe een schoolreisje maken (OWN) (H&G) (O&O)
- Enkele attracties kennen voor kinderen (OWN) (H&G) (O&O)

Zorgverzekering

- Weten dat iedereen in Nederland verplicht is om zich voor ziektekosten te verzekeren (W&I) (OWN) (G&G) (I) (S&R)
- Weten dat de verzekering een basispakket kent dat voor iedereen hetzelfde is (W&I) (OWN) (G&G) (I) (S&R)
- Weten dat je met bijbetaling ook een uitgebreider verzekeringspakket kunt nemen (W&I) (OWN) (G&G) (I) (S&R)

Grenzen van reclame

- Een mening kunnen vormen over wat voor jezelf wel en niet toelaatbaar is in reclame-uitingen (OWN) (I) (S&R) (O&O)
- Weten dat reclame niet aanstootgevend, discriminerend of kwetsend mag zijn (OWN) (I) (S&R) (O&O)
- Een klacht over reclame kunnen uiten bij de Reclame Code Commissie (OWN) (I) (S&R)

Les 13 Februari

Ouderavond

- Weten dat basisscholen de ouders betrekken bij schoolkeuze van leerlingen (OWN) (I) (O&O)
- Weten dat (op de meeste scholen) de Cito-toets een belangrijke rol speelt voor de verdere schoolloopbaan (OWN) (I) (O&O)
- Weten welke vormen van voortgezet onderwijs er zijn (OWN) (I) (O&O)
- Weten waarin basisonderwijs en voortgezet onderwijs verschillen (OWN) (I) (O&O)

Vrijwilligerswerk

- Weten dat vrijwilligerswerk belangrijk is om diverse activiteiten in de samenleving draaiend te houden (W&I) (OWN) (H&G) (I) (O&O)

Bankafschriften

- Kunnen reageren op een verzoek om een bestaand gebruik te wijzigen (OWN) (I)
- Kennis hebben van internetbankieren (W&I) (OWN) (I)

Koningshuis

- In grote lijnen weten wat de monarchie inhoudt (OWN) (H&G) (I) (S&R)
- Weten dat het vrij staat om kritiek op het koningshuis te hebben (OWN) (H&G) (S&R)
- Weten wat onderwerpen van de Grondwet zijn (W&I) (W) (G&G) (H&G) (I) (S&R) (O&O)

Les 14 Maart

Eigen auto

- Een bedrijf(sadres) kunnen opzoeken op internet (W&I) (OWN) (W) (H&G) (I)
- Een auto voor een algemene periodieke keuring kunnen aanmelden (W&I) (OWN) (I)
- Weten welke de kosten zijn van eigen autobezit (W&I) (OWN)
- Weten dat er (fiscale) regels en gebruiken bestaan omtrent autorijden in verband met het werk (W&I) (OWN) (I)
- Weten wat een fiscale aftrekpost is (W&I) (OWN) (I) (S&R)

Ziekenhuis

- Deel kunnen nemen aan gewoonten en gebruiken om zieken beterschap te wensen (W&I) (OWN) (G&G) .
- Weten dat ziekenhuizen bezoeken vastgesteld hebben (OWN) (G&G) (I)

Tandarts

- Jezelf kunnen aanmelden als patiënt bij een tandartspraktijk (OWN) (G&G) (I)
- Een afspraak kunnen maken voor een periodieke gebitscontrole (OWN) (G&G) (I)

Uitvaart

- Weten dat in Nederland crematie en begrafenissen naast elkaar bestaan als manieren van lijkbezorging (OWN) (H&G) (I)
- Weten dat uitvaarten vaak gepaard gaan met een religieuze ceremonie (OWN) (H&G)
- Weten dat religie een halve eeuw geleden een veel grotere rol in de Nederlandse samenleving speelde dan tegenwoordig (OWN) (H&G) (I) (S&R)

Les 15 Lente

Het uitzendbureau

- Weten hoe een arbeidsverhouding met een uitzendbureau in elkaar zit (W&I) (OWN) (I)
- Een CV kunnen opstellen (W&I) (OWN) (I)
- Weten welke rol het CWI kan spelen bij arbeidsbemiddeling (W&I) (OWN) (I)

Belastingaangifte

- Weten dat veel mensen jaarlijks aangifte moeten doen voor de inkomstenbelasting (W&I) (OWN) (I) (S&R)
- Weten wat heffingskortingen zijn (W&I) (OWN) (I) (S&R)
- Weten wat de belasting toeslagen uitkeert in verband met zorg, huur en kinderopvang (W&I) (OWN) (W) (G&G) (I) (S&R) (O&O)
- Weten wat het verschil is tussen belastingen en premies (W&I) (OWN) (I) (S&R)
- Weten dat werkgevers premies en loonbelasting (moeten) inhouden (W&I) (OWN) (I) (S&R)
- Weten dat door allerlei persoonlijke omstandigheden (los van je werk) de ingehouden premies en loonbelasting vaak niet overeenkomen met de inkomstenbelasting die betaald moet worden (W&I) (OWN) (W) (G&G) (I) (S&R) (O&O)

Plichten van huurders

- Weten dat je als huurder verantwoordelijk bent voor het onderhoud van je tuin (OWN) (W) (H&G) (I) (S&R)
- Weten dat je als huurder verantwoordelijk bent voor onderhoud binnenshuis (OWN) (W) (I)
- Weten dat je als huurder verantwoordelijk bent voor kleine reparaties (OWN) (W) (I)
- Weten dat Nederlanders geneigd zijn elkaar te beoordelen op de staat van hun tuin (OWN) (W) (H&G) (I)

Herinneringen aan de oorlog

- Het begin- en eindjaar van de Duitse bezetting kennen (OWN) (H&G) (O&O)
- Weten dat veel Nederlandse steden tijdens de Duitse bezetting veel van bombardementen te lijden heeft gehad (OWN) (H&G) (S&R)
- Weten dat de oudste generatie de Duitse bezetting nog heeft meegemaakt (OWN) (H&G) (S&R) (O&O)
- Weten dat veel Nederlanders slachtoffer geworden zijn van de jodenvervolging (OWN) (H&G) (I) (S&R) (O&O)
- Weten dat de hongerwinter een zware wissel op de Nederlandse bevolking getrokken heeft (W&I) (OWN) (G&G) (H&G) (S&R) (O&O)
- Weten wie Anne Frank is (OWN) (H&G) (O&O)

Les 16 Begin april

Recht op een eigen mening?

- Weten dat de Nederlandse wetgeving gelijke behandeling van iedereen voorstaat (W&I) (OWN) (W) (G&G) (H&G) (I) (S&R) (O&O)
- Een tolerante houding aan kunnen nemen ten aanzien van minderheden (W&I) (OWN) (W) (G&G) (H&G) (I) (S&R) (O&O)
- Weten wat de definitie is van discriminatie (W&I) (OWN) (W) (G&G) (H&G) (I) (S&R) (O&O)
- Gevalen van discriminatie kunnen melden bij het Meldpunt discriminatie (W&I) (OWN) (W) (G&G) (H&G) (I) (S&R) (O&O)

Woonboulevard

- Weten dat een bezoekje aan de woonboulevard een geliefd tijdverdrijf is (OWN) (W)

Verlenging verblijfsvergunning

- Weten dat de IND de verantwoordelijke instantie is voor verblijfsvergunningen (I) (S&R)
- Weten wat een zelfstandige verblijfstitel is (I) (S&R)
- De voorwaarden kennen waaronder verblijfsvergunningen verlengd worden (OWN) (W) (G&G) (I) (S&R)
- Weten dat ieders 'burgerschapgegevens' door de Gemeentelijke Basisadministratie en de Burgerlijke stand worden bijgehouden (OWN) (W) (H&G) (I)
- Weten dat je een relatie kunt hebben op basis van huwelijk, geregistreerd partnerschap, samenlevingscontract en ongehuwd samenwonen (W&I) (OWN) (W) (H&G) (I) (S&R) (O&O)

Museums

- Enkele Nederlandse museums kennen (OWN) (H&G) (I) (O&O)
- De allerbekendste Nederlandse schilders kennen (OWN) (H&G) (O&O)
- Op de hoogte zijn van het bestaan van de Museumjaarkaart (OWN) (I) (O&O)

Les 17 Eind april

Aansprakelijkheidsverzekering

- Weten dat je in Nederland geacht wordt een aansprakelijkheidsverzekering (voor particulieren) te hebben (W&I) (OWN) (W) (I) (O&O)
- Weten dat de aansprakelijkheidsverzekering voor particulieren schade van derden door ongelukjes dekt (W&I) (OWN) (W) (I) (O&O)
- Weten dat je voor de risico's van het besturen van motorvoertuigen een aparte motorvoertuigenverzekering verplicht is (W&I) (OWN) (I) (S&R)
- Weten dat ziekenhuizen een eerste hulp afdeling hebben (G&G) (I)

Aangifte bij de politie

- Diefstal, vermissing van goederen of ander misdrijf kunnen aangeven bij de politie (OWN) (I) (S&R)
- Weten dat de politie proces verbaal opmaakt van een aangifte (OWN) (I) (S&R)
- Weten dat Bureau slachtofferhulp slachtoffers van misdrijven bijstaat (OWN) (I) (S&R)

- Weten dat 'eigen rechter spelen' (eigenrichting) verboden is (OWN) (H&G) (I) (S&R)
- Bankrekening kunne blokkeren na verlies van pasje (I) (S&R)

Ombudsman en Postbus 51

- Weten dat je met klachten over de overheid bij de Ombudsman kunt aankloppen (OWN) (I) (S&R)
- Onderscheid kunnen maken tussen overheidsdiensten en diensten van niet publieke instellingen (W&I) (OWN) (W) (G&G) (I) (S&R) (O&O)
- Weten dat je met alle vragen over de overheid terecht kunt bij Postbus 51 (OWN) (I) (S&R)
- Langs verschillende kanalen informatie kunnen inwinnen bij Postbus 51 (OWN) (I)

Emigratie in de jaren vijftig

- Weten dat in de jaren '50 veel Nederlanders zijn geëmigreerd naar Australië, Canada en Nieuw-Zeeland (W&I) (OWN) (W) (H&G)
- Een mening kunnen vormen rond de vraag of Nederland wél of niet vol is (W&I) (OWN) (W) (H&G) (I) (S&R) (O&O)

Les 18 Mei

Burenoverlast

- Op tactische wijze om kunnen gaan met conflicten met burens (OWN) (W) (O&O)
- Weten wat ontactische manieren zijn om met conflicten met burens om te gaan. (OWN) (W) (O&O)

Leerplichtambtenaar

- Weten dat er voor kinderen tussen 5 en 17 jaar een leerplicht bestaat (W&I) (OWN) (H&G) (I) (S&R) (O&O)
- Weten dat leerplichtambtenaren toezien op de naleving van de leerplicht (OWN) (I) (O&O)
- Weten dat leerplichtambtenaren de ouders een boete op kunnen leggen voor spijbelen (OWN) (I) (S&R) (O&O)
- De data van een bepaalde schoolvakantie in een bepaalde regio kunnen opzoeken (OWN) (O&O)

Persoonlijke lening

- Weten wat een persoonlijke lening is (W&I) (OWN) (I)
- Weten wat een hypotheek is (W&I) (OWN) (W) (I)
- De rente voor persoonlijke leningen kunnen vergelijken met de hypotheekrente (W&I) (OWN) (W) (I)
- Weten dat de gemeentelijke Sociale dienst bij plotselinge hoge uitgaven soms kan helpen door iemand bijzondere bijstand toe te kennen (W&I) (OWN) (W) (I) (O&O)

Dodenherdenking en Bevrijdingsdag

- Weten dat op 4 mei 's avonds de doden uit de Tweede Wereldoorlog worden herdacht met twee minuten stilte (OWN) (H&G) (S&R)
- Weten dat 5 mei bevrijdingsdag is (OWN) (H&G) (S&R)
- Weten dat Nederland in 1945 door de westelijke geallieerden is bevrijd (H&G) (O&O)
- Weten dat 'Wilhelmus' de titel van het Nederlandse volkslied is (OWN) (H&G) (S&R) (O&O)

Les 19 Juni

Drie jaar getrouwd

- Bij een Bureau voor Rechtshulp kunnen aankloppen met juridische vragen (W&I) (OWN) (W) (I) (S&R)
- Weten dat een afhankelijke verblijfstitel slechts bij hoge uitzondering binnen drie jaar in een zelfstandige verblijfstitel kan worden omgezet (OWN) (W) (I) (S&R)
- Weten dat besnijdenis van vrouwen strafbaar is (OWN) (S&R)

Zwemles

- Weten dat zwemvaardigheid belangrijk is voor de veiligheid (OWN) (G&G) (H&G) (O&O)
- Weten dat veel kinderen rond hun zesde jaar naar zwemles gaan (OWN) (G&G) (O&O)
- Weten dat leren zwemmen in de eerste plaats een verantwoordelijkheid is van de ouders (OWN) (O&O)
- Weten dat er scholen zijn die zwemlessen aanbieden in groep 5 (OWN) (O&O)

Ongeadresseerde reclame

- Weten dat je ongeadresseerde reclame kunt weren door een standaardsticker op je brievenbus aan te brengen (OWN) (W)

Diploma's, eigen bedrijf

- Weten dat het mbo een uitgebreid scala aan beroepsopleidingen voor volwassenen biedt (W&I) (OWN) (I) (O&O)
- Weten dat het mbo een stroming BBL en een stroming BOL heeft (W&I) (OWN) (I) (O&O)
- Weten dat het CWI bemiddelt bij diplomawaardering (W&I) (OWN) (I)
- Weten dat je bij het opzetten van een eigen bedrijf met diverse soorten regelgeving te maken krijgt. (belasting, inschrijving KvK, ondernemingsvorm, financiering, boekhouding) (W&I) (OWN) (I) (S&R)
- Weten dat de Kamer van Koophandel helpt bij het opzetten van een eigen bedrijf (W&I) (I)

Les 20 Juli: zomervakantie!

Verrassing

- Weten dat bevallingen meestal door een verloskundige begeleid worden (OWN) (G&G) (O&O)
- Weten dat in Nederland veel vrouwen thuis bevallen van hun kind (OWN) (G&G) (I)
- Kraamhulp kunnen aanvragen bij een instelling voor thuiszorg (W&I) (OWN) (G&G) (I)
- Weten wie Nederlander worden door geboorte (OWN) (I) (S&R)
- Weten welke achternaam pasgeborenen krijgen (OWN) (H&G) (S&R) (O&O)

Nederlandse elftal

- Weten dat voetbal met regelmaat de gemoederen in Nederland bezighoudt (OWN) (H&G)

Reisverzekering

- Kunnen afwegen of het afsluiten van een verzekering zinvol is (W&I) (OWN) (W) (G&G) (I) (O&O)
- Weten dat zorgverzekeringen meestal buitenlanddekking bieden (G&G) (I)

Op het huis passen

- Weten hoe je een huis zo veilig mogelijk achterlaat als je weggaat (OWN) (W)
- Weten wat 'op iemands huis passen' inhoudt (OWN) (W)
- Weten dat er een nummer bestaat waarop je de politie in minder dringende gevallen kunt bellen: 0900-8844 (OWN) (I) (S&R)